

РОЗДІЛ 8
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.791

ДІЯННЯ ЯК ОЗНАКА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ
ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

ACT AS AN INDICATION OF VIOLATIONS OF SAFETY RULES DURING WORK
PERFORMANCE WITH HIGH RISK

Бабанін С.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри кримінального права та кримінології**Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

У статті розглянуто ознаки діяння, передбаченого статтею 272 Кримінального кодексу України. Визначено правила безпеки під час виконання робіт, порушення яких тягне відповідальність за вказаною нормою. На основі аналізу судових вироків надано рекомендації щодо практики застосування статті 272 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: об'єктивна сторона злочину, діяння, порушення правил безпеки, виконання робіт із підвищеною небезпекою.

В статье рассмотрены признаки деяния, предусмотренного статьей 272 Уголовного кодекса Украины. Определены правила безопасности во время выполнения работ, нарушение которых влечет ответственность по указанной норме. На основе анализа судебных приговоров даны рекомендации по практике применения статьи 272 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: объективная сторона преступления, деяние, нарушение правил безопасности, выполнение работ с повышенной опасностью.

Considered signs of Act referred to in article 272 of the Criminal Code of Ukraine. Security rules are defined during the execution of works, the breach of which entails liability under this rule. On the basis of an analysis of judicial sentencing recommendations on the practice of article 272 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: objective elements of crime, Act, violation of safety rules, perform high-risk work.

Постановка проблеми. В Україні 2013 р. зафіксовано 828 злочинів, передбачених ст. 272 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1] (при цьому до суду з обвинувальним актом направлено 133 кримінальних проваджень), 2014 р. – 664 злочини (до суду з обвинувальним актом – 96 проваджень), 2015 р. – 518 злочинів (до суду з обвинувальним актом – 26 проваджень), 2016 р. – 757 злочинів (до суду з обвинувальним актом – 35 проваджень) [2]. Наведені статистичні дані свідчать про суттєву різницю між кількістю облікованих злочинів, передбачених ст. 272 КК України, і проваджень, направлених до суду з обвинувальним актом, що свідчить про необхідність поглибленого з'ясування особливостей складу порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою та його розслідування. Насамперед це стосується ознак об'єктивної сторони цього злочину, оскільки диспозиція згаданої норми є бланкетною і встановлення таких ознак потребує звернення до нормативно-правових актів, що регулюють порядок виконання робіт із підвищеною небезпекою. Саме ознаки діяння потребують першочергового встановлення у вирішенні питання кваліфікації вчиненого за ст. 272 КК України злочину.

Стан опрацювання. Питанням кримінальної відповідальності за злочини проти безпеки виробництва присвятили увагу такі вчені: В.І. Антипов, М.І. Бажанов, О.О. Бахуринська, В.І. Борисов, М.С. Брайнін, О.О. Дудоров, Е.М. Зінченко, І.П. Лановенко, В.Т. Маляренко, П.В. Мельник, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, В.І. Павликівський, О.О. Пашенко та ін. Разом із тим дослідженню ознак діяння злочину, передбаченого ст. 272 КК України, приділено недостатню увагу.

Метою статті є визначення ознак діяння, передбаченого ст. 272 КК України; формулювання на основі аналізу судових вироків рекомендацій щодо практики застосування кримінального законодавства України, що встановлює

відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивна сторона ч. 1 ст. 272 КК України сформульована у диспозиції норми таким чином: порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримуватися, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого.

Згідно з п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12 червня 2009 р. № 7 (далі – Постанова), розглядаючи справи про порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою (ст. 272 КК України), суди повинні керуватися Переліком робіт із підвищеною небезпекою, затвердженим Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 р. № 15, і законодавчим або нормативно-правовим актом (галузевим чи міжгалузевим), у якому встановлено правила безпеки під час проведення відповідних робіт, що входять до Переліку, враховуючи, що в такому разі має значення не галузь виробництва, а сам характер цих робіт [3].

Згідно з п. 10 Постанови за ст. 272 КК України може наставати відповідальність і в разі порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою у зв'язку з підприємницькою діяльністю, яка здійснюється без передбаченої законом державної реєстрації чи без одержання ліцензії на види діяльності, які підлягають ліцензуванню, або з порушенням умов такого ліцензування, а також у разі зайняття забороненими видами підприємницької діяльності або діяльності, за яку відповідальність встановлено окремими статтями Особливої частини КК

України. У випадках поєднання порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою з діями, передбаченими іншими статтями Особливої частини КК України, вчинене має кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених ст. 272 КК України та відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу, наприклад, ст. ст. 204, 263 [3].

Хоча частина 1 ст. 272 КК України передбачає можливість притягнення до кримінальної відповідальності і без спричинення реальної шкоди (лише у разі створення загрози такої шкоди), судова практика свідчить, що до відповідальності у більшості випадків притягуються особи, наслідком порушення правил безпеки якими стало реальне спричинення шкоди життю, здоров'ю або власності інших осіб.

Наприклад, 31 жовтня 2014 р. о 13 год 50 хв машиніст баштового крана Н. виконувала роботи з переміщення вантажів краном КБ-308А на будівельному майданчику зведення багатоквартирного житлового будинку по вул. Стадникової, 40а у м. Тернополі. У цей час виконроб Будівельного управління «Житлобуд-2» К. дав вказівку стропальнику С. розвантажити 3 куб. м бетону в тару (баддю) крана КБ-308А, розділивши цей об'єм на два рази, а сам пішов у виконробське приміщення для оформлення документів і не проконтролював подальший процес загрузки й піднімання вантажу. У цей час стропальником С. було розвантажено 3 куб. м бетону в тару (баддю) баштового крана і подано сигнал кранівнику Н. підіймати вантаж. Вага тари з бетоном становила близько 8,4 тонни. Унаслідок перевантаження баштового крана КБ-308А відбулося падіння його стріли та кабіни із кранівницею Н. униз, унаслідок чого виникла загроза її загибелі, а від ударів об стіни кабіни під час падіння Н. отримала тілесне ушкодження у вигляді рани першого пальця кисті, що належить до легких тілесних ушкоджень [4].

Аналізована норма має бланкетну диспозицію, тобто для з'ясування ознак дії (бездіяльності) потрібно звернутися до інших нормативних актів, які встановлюють правила безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві. Постанова у п. 2 визначає, що суди за попереднього розгляду справи повинні з'ясувати, чи вказані в повідомленні про підозру та обвинувальному акті відповідні статті, пункти, параграфи законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють безпеку виробництва, та які з них порушено.

Обов'язкова ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 272 КК України, – діяння визначене як порушення правил безпеки. Отже, складником цього діяння є «порушення». Тлумачний словник української мови дає таке визначення згаданого поняття: «Відхилення від правил, відступ від законів, невідповідність традиції, звичаям і т. ін.» [5, с. 887]. Виходячи із цього визначення, під порушенням правил треба розуміти відхилення від них, яке може бути здійснене двома способами.

Перший спосіб – це невиконання правил. Особа, на яку покладено правилами обов'язок виконати якусь дію або утриматись від її вчинення, робить усе навпаки: вчиняє заборонену дію (діяння у формі дії) або не виконує обов'язкову дію (діяння у формі бездіяльності). Наприклад, М., працюючи електриком Бучацького РЕМ ВАТ «Тернопільобленерго», порушив виробничу та технологічну дисципліну, самовільно виконував не доручену йому роботу з відрізання та розчищення порослих кущів в охоронній зоні ПЛІ-10 КВ. У процесі не попередив члена бригади В. про необхідність відійти на безпечну відстань й обрізав кущі на недопустимій відстані від нього, не зупинив бензопилу, коли затисло ланцюг пилки, чим порушив вимоги п. 5.2.2 Правил безпечної експлуатації електроустановок (НІПАОП 40.1-1.01-97), затверджених Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці

від 6 жовтня 1997 р. № 257 і зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 13 січня 1998 р. за № 11/245, п. п. 2.2, 2.3, 2.10, 4.5 Робочої інструкції електрика з технічного обслуговування та капітального ремонту розподільчих мереж напругою 10-0,4 кВ, затвердженої головним інженером ВАТ «Тернопільобленерго» від 1 грудня 2015 р., п. п. 2.5.3, 3.1, 3.4 Інструкції з охорони праці № 25-10 для працівників, які виконують роботи з бензопилою, кушорізом або висоторізом, затвердженої Наказом генерального директора ВАТ «Тернопільобленерго» від 26 серпня 2015 р. № 170, п. 3.24 Інструкції з охорони праці № 25-1 під час виконання робіт із розчищення трас повітряних ліній передавання напруги 10-0,4 кВ, затвердженої Наказом генерального директора ВАТ «Тернопільобленерго» від 27 листопада 2015 р. № 233. У результаті порушення виробничої та технологічної дисципліни М. спричинив В. тяжкі тілесні ушкодження [6].

Другий спосіб – неналежне виконання правил. У такому разі особа за наявності обов'язку виконання дії здійснює її неналежним чином (діяння у формі бездіяльності). Наприклад, 30 листопада 2012 р. близько 15 год 15 хв В. перебувала на робочому місці в ливарному цеху ТОВ «Українська ливарна компанія», розташованому по пр. Московському, 277 у м. Харкові, де займалася переміщенням вантажів за допомогою мостового крана. Згідно з Інструкцією з охорони праці «З безпечного ведення робіт для кранівників (машиністів) кранів мостового типу (мостових, козлових, напівкозлових)» № 043 В. перед початком роботи повинна подавати попереджувальний звуковий сигнал та пересвідчитися в тому, що в зоні руху крана відсутні особи. Однак кранівник порушила вимоги Інструкції та почала рух крана не пересвідчившись належним чином у тому, що в зоні його руху відсутні особи, і, не побачивши Н., який на той момент проводив роботи з монтажу тимчасової мережі освітлення, притиснула його кабіною крана до бункера змішувача стрижневого апарату, унаслідок чого Н. отримав тяжкі тілесні ушкодження [7].

Важливо зазначити, що правила безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві можуть бути в різних формах виражені в нормативних актах. Здебільшого вони формулюються у формі категоричної настанови або заборони. Обов'язковість норм, що виражені у категоричній формі, очевидна. Однак трапляються норми, виражені в рекомендаційній формі. Рекомендаційний характер норми виключає її обов'язковість. Саме собою невиконання рекомендації не може розглядатися як порушення правил безпеки. Але якщо через ігнорування особою рекомендації настали тяжкі наслідки, ця особа повинна нести відповідальність. Рекомендаційний характер норми ніби залишає особі більше свободи вирішувати, як діяти в конкретній ситуації, але не знімає з неї відповідальності за помилкове рішення. Ігноруючи рекомендацію, особа бере на себе ризик настання суспільно небезпечних наслідків [8, с. 15].

Таким чином, діяння як ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 272 КК України, може вчинятися як шляхом дії – дотримання передбаченої правилами безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві заборони, так і шляхом бездіяльності – невиконання або неналежне виконання обов'язку, передбаченого цими правилами.

Стаття 272 КК України встановлює відповідальність за порушення «правил». Логіко-семантичне тлумачення поняття «правило» в українській мові визначається як зібрання положень, що визначають порядок ведення або дотримання чого-небудь [5, с. 916]. Отже, у такому разі йдеться про відповідальність за порушення правил, які: 1) чинні під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві; 2) убезпечують ці роботи.

Чинність означає наявність у правил юридичної сили. Правила, якими керуються під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві, повинні забезпечувати ці роботи та бути у встановленому порядку закріпленими у відповідних нормативних актах – міжнародних договорах, ратифікованих Україною, законах та підзаконних нормативних актах.

Стаття 272 КК України не містить чіткого визначення, за порушення яких саме правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві настає відповідальність за цією нормою. Містяться ці правила у нормативних актах, що діють на території України: законах, підзаконних нормативних актах, міжнародних нормативних актах, до яких приєдналася Україна.

Указані правила повинні забезпечувати виконання робіт із підвищеною небезпекою. Термін «забезпечувати» означає «захистити, охороняти від чого-небудь; запобігати якійсь небезпеці» [5, с. 1281]. Правила у розумінні ст. 272 КК України повинні гарантувати безпеку виконання робіт із підвищеною небезпекою, тобто унеможливити настання загибелі людей або інших тяжких наслідків у разі повного належного виконання цих правил. Неприпустимим є притягнення до кримінальної відповідальності особи, якщо не встановлено, яке саме правило нею порушено та в чому полягало це порушення.

За рівнем юридичного регулювання, а також кількісними показниками законодавчі та нормативно-правові акти, що містять правила безпеки виконання робіт із підвищеною небезпекою, розподіляються таким чином: нормативні акти Верховної Ради України (закони, постанови, інші акти), Президента України (укази, розпорядження), Кабінету Міністрів України (постанови, розпорядження), центральних органів виконавчої влади, органів законодавчої та виконавчої влади Автономної Республіки Крим, областей, міст республіканського підпорядкування; нормативні акти органів місцевого самоврядування (загальнообов'язкові акти з питань безпеки виконання робіт із підвищеною небезпекою); міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України; нормативні акти Української РСР, затверджені Верховною Радою УРСР; нормативні акти колишнього СРСР у частині, не врегульованій та не суперечній нормативним актам України; локальні норми підприємств, установ, організацій.

Нижче для прикладу наведено орієнтовний перелік таких нормативно-правових актів.

До нормативно-правових актів, що містять загальні правила безпеки виробництва, відносяться: Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р., Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р., Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної безпеки та на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної безпеки» від 26 листопада 2011 р. № 1107, Наказ Державного комітету з нагляду за охороною праці «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з охорони праці та переліку робіт із підвищеною небезпекою» від 26 січня 2005 р. № 15 та ін.

До нормативно-правових актів, що містять спеціальні або галузеві правила безпеки виробництва, відносяться нижчезказані.

У гірничому виробництві: Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р., Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час розробки родовищ корисних копалин відкритим способом» від 18 березня 2010 р. № 61, Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 22 березня 2010 р. № 62 та ін.

Інші галузеві правила під час виконання робіт: Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил будови і безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів» від 18 червня 2007 р. № 132, Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про перелік робіт із підвищеною небезпекою» від 16 січня 2005 р. № 15, Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці «Про затвердження Правил охорони праці в деревообробній промисловості» від 31 січня 2005 р. № 20, Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті» від 27 березня 2007 р. № 62, Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил охорони праці в металургійній промисловості» від 22 грудня 2008 р. № 289, Наказ Державного комітету України із промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці у сталеплавильному виробництві» від 15 жовтня 2009 р. № 172, Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України «Про затвердження правил охорони праці на автомобільному транспорті» від 9 липня 2012 р. № 964, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок» від 2 грудня 2013 р. № 892, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями» від 19 грудня 2013 р. № 966, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт» від 19 січня 2015 р. № 21 та ін.

Для кваліфікації діяння обов'язково повинні встановлюватись конкретні положення конкретних правил безпеки, чинних на виробництві, які були порушені винною особою. Неприпустимі посилання на загальні положення з безпеки виробництва, як це зроблено у наступному прикладі.

Д., перебуваючи з 1 лютого 2011 р. на посаді виконавця робіт ТОВ «Вап-Буд», будучи відповідальним за техніку безпеки та охорону праці, під час проведення будівельно-електромонтажних робіт у торгівельно-розважальному центрі «Либідь-Плаза» по вул. Горького, 176 у м. Києві 27 серпня 2012 р. порушив правила безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на підприємстві: не проконтролював дотримання працівником О. правил і норм охорони праці, трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку під час прокладання електронного кабелю на риштуванні висотою 6 метрів, допустивши його до виконання вказаних робіт з підвищеною небезпекою без відповідного наряду-допуску, у стані алкогольного сп'яніння без засобів безпеки – поясу та каски, у результаті чого відбулося падіння О., що призвело до його загибелі [9].

Про вищезказане зазначає і п. 4 Постанови: «Виходячи з того, що для встановлення в діяній складу злочину диспозиції статей 271–275 КК України відсилають до законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, спеціальних правил, які регулюють безпеку праці, суди, формулюючи визнане доведеним обвинувачення у справах цієї категорії, мають посилатись у вирок на відповідні статті Закону України «Про охорону праці», статті, пункти (параграфи) законодавчих та інших нормативних актів, які порушено, і розкривати суть допущених порушень» [3].

Важливе практичне значення має питання про те, наведені вище види правил є суто технічними чи юридичними нормами. Правила безпечного поводження з технікою мають складну соціально-технічну природу. Вони виро-

бляються у процесі практичного застосування техніки. Ці правила не є правовими, якщо сформульовані та викладені в технічних довідниках, підручниках, посібниках, а також у монографіях та наукових статтях. Але у разі викладення у формі нормативних актів (інструкцій, наказів, настанов і т. п.), прийнятих правомочними органами, ці технічні правила стають одночасно правовими нормами. Для притягнення до кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві треба, щоб технічні правила були саме правовими нормами.

Висновки. Стаття 272 КК України не містить чіткого визначення правил, порушення яких тягне відповідальність. На наш погляд, це правила, якими керуються під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві

або будь-якому підприємстві та які повинні забезпечувати ці роботи і бути у встановленому порядку закріпленими у відповідних нормативних актах: міжнародних договорах, ратифікованих Україною, законах та підзаконних нормативних актах. Діяння як ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 272 КК України, може вчинятися як шляхом дії – дотримання передбаченої правилами безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві заборони, так і шляхом бездіяльності – невиконання або неналежне виконання обов'язку, передбаченого цими правилами. Неприпустиме притягнення особи до кримінальної відповідальності за досліджуваною нормою з посиланням у відповідних процесуальних документах лише на загальні положення з безпеки виробництва без їх конкретизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9>.
2. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
3. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09>.
4. Кримінальна справа № №607/5346/15-к // Архів Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
6. Кримінальна справа № 595/1081/16-к // Архів Бучацького районного суду Тернопільської області.
7. Кримінальна справа № 644/1827/13-к // Архів Орджонікідзевського районного суду м. Харкова.
8. Эминов В.Е. Борьба с авиационными происшествиями. Вопросы уголовной ответственности и предупреждения преступных нарушений правил безопасности полетов и эксплуатации воздушного транспорта / В.Е. Эминов. – М., 1980. – 104 с.
9. Кримінальна справа № 752/11412/13-к // Архів Голосіївського районного суду м. Києва.

УДК 343.35

ПОКАРАННЯ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ: КОМПАРАТИВІСТСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

PUNISHMENT FOR CORRUPTION CRIMES: COMPARATIVE RESEARCH

Бондаренко О.С.,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства

Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

У статті проаналізовано сутність, види та значення покарання за корупційні злочини. Запропоновано виділити чотири групи залежно від системи покарань за корупційні злочини: м'яку, помірну, жорстку та дуже жорстку. Охарактеризовано види покарань, які застосовуються за вчинення корупційних злочинів у кожній з указаних груп.

Ключові слова: корупція, корупційні злочини, система покарань, покарання, компаративістське дослідження.

В статье проанализирована сущность, виды и значение наказания за коррупционные преступления. Предложено выделить четыре группы в зависимости от системы наказаний за коррупционные преступления: мягкую, умеренную, жесткую и очень жесткую. Охарактеризованы виды наказаний, применяемых за совершение коррупционных преступлений в каждой из указанных групп.

Ключевые слова: коррупция, коррупционные преступления, система наказаний, наказание, компаративистское исследование.

In the article the author analyzes the essence, types and significance of punishment for corruption crimes. It is proposed to distinguish four groups, depending on the system of punishment for corruption crimes: soft, moderate, rigid and very rigid. The types of punishment for corruption crimes in each of these groups are characterized.

Key words: corruption, corruption crimes, punishment system, punishment, comparative research.

Постановка проблеми. Нині однією з найбільших глобальних соціально-економічних проблем суспільства є корупція. Як відомо, корупція тією чи іншою мірою характерна для всіх держав незалежно від форми правління, політичного устрою, рівня економічного та соціального розвитку. Безперечно, запорукою подолання корупції є продуктивне поєднання заходів запобігання (обмеження використання службового повноваження чи свого становища; обмеження одержання подарунків; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держа-

ви, місцевого самоврядування; обмеження спільної роботи близьких осіб тощо) та боротьби з нею (існування ефективної системи покарань за корупційні діяння).

Стан опрацювання. Вивченням корупції та корупційних злочинів займалися, зокрема, такі вчені, як М.І. Мельник, А.В. Савченко, а дослідженням покарань – Н.М. Габлей, О.А. Кремянська та ін. Водночас порівняльно-правового дослідження покарань за корупційні злочини здійснено не було.

Метою статті є дослідити правову природу покарань за корупційні злочини у різних державах світу.